

Honderdzes dagen nadat ik plotseling werd meegesleurd in de verwarrende draaikolk van de oorlog, en nadat ik lang heb geworsteld met vragen over het nut en met argumenten voor en tegen, heb ik nu besloten te beginnen met schrijven. Ik schrijf om niet te verwilderen, om te voorkomen dat de oorlogsmachine mij verzwelgt en in een onmens verandert, in een omgeving die is overgeleverd aan duisternis en verwoesting.

Dagenlang was ik als verlamd, in verwarring en vervuld van ongeloof over wat zich afspeelde. Ik bevond me midden in de dagelijkse verwickelingen van een oorlog die maar niet ophield, met lange wachtrijen, schijnbaar zonder einde, en met de onvoorstelbare vernedering die ermee gepaard ging, om een paar broden of een liter drinkwater te bemachtigen, of een gasfles, waardoor we niet bij een zelfgemaakt vuur hoefden te zitten om de dagelijkse maaltijd te bereiden, nog afgezien van het volgen van de gebeurtenissen die zich met een waanzinnige snelheid voltrokken op verschillende plaatsen in Gaza. Ik rende en ren nog steeds rond in deze vicieuze cirkels, die met hun ingewikkelde gevolgen en afschuwelijke taferelen al mijn dagen volledig in beslag namen, zodat er geen gelegenheid was om over de gebeurtenissen na te denken, die zich steeds meer uitbreidden en alle vormen van leven in Gaza

in een hel zonder einde veranderden. De vele zorgen en pijnlijke gebeurtenissen verduisterden alle plaatsen waar ik voor het begin van de oorlog kwam om me te ontspannen. In de zomer van 2023 had ik een druk leven: ik werkte overdag en schreef 's avonds, waarbij ik ondanks de vele bezigheden en volgestouwde uren nog tijd probeerde vrij te maken om in te gaan op uitnodigingen om te kaarten op het strand van Khan Younis, met vrienden die alle tijd hadden om af te spreken. Het leek een ideale zomer voor iemand als ik, die niet in staat was om lang in huis te zitten en die rust vond te midden van het luidruchtige en drukke leven, in sociale omgang, in nieuwe ervaringen en in pogingen om te werken en iets te bereiken. Ik vond daarin een toevlucht die me afleidde van de problemen van het leven in Gaza, de stad die al meer dan zeventien jaar ontelbare vormen van pijn moet doorstaan.

Hoewel het leven iets beter leek te worden in de stad was de algemene sfeer toch niet ontspannen, doordat grote groepen mensen, vooral jongeren, de stad begonnen te verlaten in opeenvolgende collectieve emigratiegolven. In hele wijken en gebieden waren nauwelijks nog jongeren overgebleven. Ze maakten samen en afzonderlijk plannen om naar Europa te vertrekken die met allerlei gevaren omgeven waren. In 2023 begon de emigratie van jongeren snel toe te nemen, als definitieve bekroning van de beprovingen en ondraaglijke omstandigheden waarin de mensen in delen van Gaza leefden. Ik was zozeer gewend geraakt aan het lijden van de mensen dat ik er niet vaak meer bij stilstond, ook al werd ik er evenzeer door getroffen als zij. Ik raakte aan de omstandigheden gewend en paste me aan. Ik zei steeds weer dat ik in mijn drukke leven een toevlucht zou vinden die zou voorkomen dat ik verdronk in

de zeeën van pijn waarin we in Gaza leefden, en waarvan we dachten dat we na zeventien jaar beleg het dieptepunt hadden bereikt. In die tijd hadden we zeventien golven van dodelijk geweld meegemaakt, variërend van oorlogen die een paar dagen duurden tot beperkte vormen van escalatie, naast armoede, werkloosheid, misdaad, drugsverslaving en de ontelbare andere sociale problemen. We beseften niet dat ons een lange periode van nieuwe pijn te wachten stond, waardoor we het gevoel zouden krijgen dat alles wat we eerder hadden meegemaakt slechts spelenprikken waren in vergelijking met de pijn die nog zou komen.

De avond van zaterdag 7 oktober was een normale avond in Gaza. Er was niets aan de horizon wat erop wees dat er iets stond te gebeuren. Ik kwam die avond laat thuis, na een zware dag waarop ik naar de begraafplaats was geweest voor de uitvaart van een neef die was overleden na een korte strijd tegen verhemeltekanter. De overledene was een vrolijke en humoristische man, die het leven blijmoedig tegemoettrad. Ik benijdde hem, omdat hij op familiebijeenkomsten altijd in het centrum van de aandacht stond. Iedereen, maar vooral de jongeren in de familie, dromde om hem heen om naar zijn grappen en ironische commentaar op het politieke en sociale leven in Gaza te luisteren. Eerst kreeg hij pijn in zijn kies, maar de pijn hield aan en de gebruikelijke pijnstillers hielpen niet. Daarom ging hij naar de dokter voor een paar testen. Na een punctie van een lichte zwelling in de kaakholte werd ontdekt dat hij kanker had. De hele familie was geschokt door het nieuws en het behandelingstraject begon, eerst in Gaza, vervolgens in Ramallah, toen weer in Gaza en uiteindelijk in Jeruzalem, waar hij een chemokuur onder-

ging. Uiteindelijk overleed hij zes maanden na de diagnose. De familie ontving het nieuws met droefheid en pijn, hoewel alle voortekenen erop wezen dat het zo zou eindigen. Het lijkt nu alsof zijn dood een slecht voorteken was voor Gaza in zijn geheel, dat, nog voordat de rouwcereemonies waren beëindigd, in de hete oven van een wrede en bittere oorlog terechtkwam.

Ik was uitgeput na een lange, verdrietige dag en viel al snel in een diepe slaap. Om ongeveer halfzeven 's ochtends klonk opeens van alle kanten het gedreun van raketten, enorme raketten, die in grote hoeveelheden tegelijk werden afgeschoten en een angstaanjagend lawaai veroorzaakten. Ik maakte mijn vrouw en onze drie kleine kinderen wakker, die in hun kamers lagen te slapen. Ik rende naar ze toe en probeerde ze gerust te stellen en de angst te sussen die op hun gezicht te lezen was. Het geraas van de raketten en de explosies hield een halfuur lang ononderbroken aan. Tijdens dat halve uur ging er maar één vraag rond in mijn hoofd, een impulsieve, vluchtige vraag, die niemand op dat moment kon beantwoorden: Wat gebeurt er? Geleidelijk nam het lawaai af, om plaats te maken voor de stemmen van de mensen op het plein van Madienat Hamad in het district Khan Younis, waar ik woon. Iedereen riep door elkaar heen, zodat de stemmen niet te verstaan waren. Ik rende de trap van het gebouw af in een poging te weten te komen wat er was gebeurd. Het bleek om een grootscheepse aanval te gaan op alle nederzettingen en militaire posten rondom de Gazastrook, een verrassingsaanval zoals die zich nooit eerder in de Palestijnse geschiedenis had voorgedaan. Ik keek naar de mensen op straat, die in verwarring alle kanten op liepen. Sommigen reden weg in hun auto terwijl anderen naar de win-

kels renden om levensmiddelen te kopen. Weer anderen zochten naar taxi's om naar hun familie te gaan die elders woonde, zoals de gewoonte was tijdens de oorlogen in Gaza: de mensen komen dan in hun familiehuis bij elkaar in de hoop zich daar veiliger te voelen. De wijk werd overspoeld door een golf van chaos en angstige spanning, en ik stond in het midden van de chaos en het tumult, zwijgend, roerloos en verbijsterd.

Ik liep terug naar ons appartement en vertelde dat de oorlog was begonnen en dat we moesten besluiten of we het appartement zouden verlaten, zoals de anderen deden, en naar het familiehuis in het kamp van Khan Younis zouden gaan. Er ontstond een discussie met mijn vrouw Ala, die weigerde om weg te gaan. Ik was op dat moment niet in staat om een beslissing te nemen of helder na te denken, want we werden overweldigd door angst, verwarring en tegenstrijdige berichten. Alles wat er gebeurde kwam zo plotseling en was zo schokkend, dat ik verlamd was van angst en verbijstering; die emoties namen elke minuut toe, naarmate de werkelijkheid waarin we ons bevonden tot ons doordrong.

Mijn mobiele telefoon ging. Het was mijn oudste broer, die ook in Madienat Hamad woonde. De angst was in zijn stem te horen. Hij had gedetailleerdere informatie dan de half ware berichten die de mensen op straat verspreidden. Hij zei op nerveuze toon tegen me: 'Door wat er is gebeurd komt er een lange en meedogenloze oorlog aan en we kunnen hier niet blijven. We moeten nu meteen naar het familiehuis in het kamp van Khan Younis vertrekken.' Hij had zijn besluit genomen en ging onmiddellijk met zijn familie naar het kamp. Tijdens de eerste uren was er geen directe aanleiding voor de mensen om uit Madienat Hamad weg

te gaan, maar omdat de stad nog maar kortgeleden was gebouwd op een plaats die relatief ver van de stad Khan Younis lag, waren ze gedwongen snel te vertrekken naar het centrum van de stad, waar de ziekenhuizen en winkels waren, en de scholen van UNRWA; die werden in oorlogstijd omgevormd tot centra waar vluchtelingen werden ondergebracht. Mijn oudste broer was met zijn gezin tijdens de oorlog van 2021 aan de dood ontsnapt toen Israëliëse vliegtuigen een appartementengebouw hadden gebombardeerd dat vlak naast het gebouw stond waar hij woonde, in de Amal-wijk in Khan Younis. De explosie had toen zijn appartement zwaar beschadigd. Hij was tijdens het bombardement thuis geweest met zijn gezin, en toen we destijds naar het huis gingen kijken stonden we er versteld van dat ze allemaal ongedeerd waren gebleven. Hoewel het huis daarna was hersteld, had het incident een grote schok teweeggebracht waarvan ze nog maandenlang last hadden gehad, zodat mijn broer uiteindelijk had besloten het te verkopen en een nieuw appartement in Madienat Hamad te kopen, waar ik ook woonde. Hij kon niet in een huis blijven waarvan de muren hem steeds aan een dreigende dood bleven herinneren. De herinnering aan de spanning van de oorlog van 2021 riep bij hem en zijn familie zo'n gevoel van angst en paniek op dat hij snel naar het familiehuis verkaste, terwijl ik een uur lang thuisbleef om te overwegen of ik uit het appartement weg zou gaan waarvan de renovatie pas een week eerder was voltooid. Ala weigerde te vertrekken. We hadden het appartement vier jaar geleden gekocht, en voor haar was het een persoonlijk paradijs, waar ze rust vond en dat we samen hadden ingericht. Ze had veel aandacht aan alle details besteed, zoals de kleur van de verf, de gordijnen, de bank en de kinder-

kamer, en ze voelde zich zo op haar gemak in het appartement dat ik me er soms over verbaasde. Ik deelde haar gevoelens maar tot op zekere hoogte; ik was in het algemeen meer gehecht aan ons familiehuis in het kamp van Khan Younis. Daar was ik geboren en daar lagen de herinneringen aan mijn kindertijd – in de buurten en steegjes van het kamp – en aan de begintijd van mijn puberteit, toen nieuwe ervaringen zich aankondigden die mijn leven verrijkten. Ik kan niet ontkennen dat ik aan het appartement in Madienat Hamad gehecht was, dat ik met hard werken en jarenlang geduldig sparen had verworven, maar het bleef voor mij een soort hotel waar ik mijn toevlucht zocht na een dag hard werken en heen en weer reizen tussen de steden, buurten en stegen van de Gazastrook.

Na enig wikken en wegen besloten we het appartement te verlaten en naar het familiehuis in Khan Younis te gaan. Dit was onze eerste evacuatie. We pakten in een koffer snel wat kleren en een paar dekens, vulden een kleine koffer met schooldiploma's, identiteitskaarten en paspoorten en maakten aanstalten om te vertrekken. Het was niet eenvoudig om een taxi te vinden die ons snel naar het kamp van Khan Younis kon brengen, want alle mensen waren snel in beweging gekomen en er waren niet genoeg auto's in Madienat Hamad om al die gezinnen te vervoeren. Ik belde naar het taxikantoor in de stad, in de hoop een particuliere auto te bemachtigen die ons samen met de koffers zou kunnen meenemen. Het kantoor meldde dat ik een halfuur moest wachten, omdat er zoveel gezinnen waren die wilden vertrekken. Gewoonlijk kwam de taxi al na een minuut of drie, vier, en het wachten leek nu wel een eeuwigheid te duren. Ik weet niet waarom ik zo'n haast had, want de situatie was ondanks de verwarring

nog te overzien, maar misschien voelde ik de behoefte om te overleggen met mijn vader en mijn broers, zodat we ons samen een beeld zouden kunnen vormen van de gebeurtenissen, zodat we de gevolgen zouden kunnen inschatten en de angst zouden kunnen delen die iedereen ervaart die zich tegenover een overweldigende macht geplaatst ziet. Uiteindelijk verscheen de auto. Ik droeg de koffers er snel heen en daarna de kinderen, Bara, Djawaad en Basil, en we vertrokken. Onderweg kregen we ongelooflijke tafereelen te zien: jeeps van het Israëlsche leger op straat met mensen in paniek eromheen, terwijl Palestijnse militaire voertuigen met een waanzinnige snelheid in alle richtingen reden en er langs de hele oostkant van de Salaah ad-Dien-sstraat enorme rookpluimen te zien waren. De verhalen van de mensen leken uit een film afkomstig: daarginds lagen vier soldaten op de grond, veel mensen waren de militaire posten en de nederzettingen binnengedrongen... Het waren berichten die moeilijk te geloven waren, maar met elk bericht namen de angst en de paniek toe.

De auto kwam in de steeg aan van het familiehuis, waar iedereen ten prooi was aan paniek en angst. Familieleden en burens stonden bij elkaar op straat, terwijl overal geveerschoten klonken. Ik wilde zo snel mogelijk het huis binnengaan, zodat ik niet aan de praat zou raken met de familieleden en burens die in groepjes in de steeg stonden. Binnen in het huis stonden mijn vader, mijn broers, mijn moeder en mijn zussen allemaal bij elkaar met paniek in hun ogen. We wilden niet weer een oorlog. Waarom was dit gebeurd? Israël zou heel Gaza platbranden. Overal waren de spanning en de angstige afwachting te voelen. Ik ging zitten en stak een sigaret op. Ik zweeg, overmand door angst en paniek.